

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 10.

LETNIK XXII.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

**REVIJA ZA NARODNO GOSPODARSTVO,
SOCIALNO POLITIKO IN SORODNE STROKE.**

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1921.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

O varčevanju malega človeka in o oblikah varčevanja . . .	189
Jugoslovanski zadružni kongres	193
Resolucije, sprejete na zadružnem kongresu v Ljubljani dne 30. septembra 1921	195
Nove naredbe	199
Zadružništvo	202
Razno	204

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 40 K na leto, za pol leta 20 K, za četrt leta K 10; za člane zvezinih zadrug po 30 K na leto. Posamezna številka 4 K. — Izhaja enkrat na mesec

..... Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po dogovoru.

O varčevanju malega človeka in o oblikah varčevanja.

Glavni Zadružni Savez je privzel v spored današnjega zborovanja*) tudi razpravo o varčevanju — štednji in o tem, kako naj bi zadružne organizacije pospeševale štednjo.

Ta misel je bila prav srečna, čeprav bi se na prvi pogled taka razprava v današnjih prilikah komu zdela morda neumestna. Smisel za varčevanje se je namreč zelo izgubil. Res, da tlači srednje in nižje sloje huda draginja, ali vendar vidimo dan za dnem, kako se dostikrat nepotrebno troši denar. V časih, ko je rimska država začela propadati, je odmeval po rimskih ulicah klic: „Panem et circenses!“ Nekaj sličnega moremo opazovati tudi sedaj. Množica se udaja razbrzdanemu razveseljevanju in ne misli, kaj bo jutri.

Te razmere je v veliki meri zakrivila obilica novca, ki se nahaja v prometu. Preje se je denar težko prislužil in zato so ga ljudje znali ceniti. Sedaj se je v tem oziru mnogo izpremenilo v veliko moralno in gmotno škodo vse družbe. Po mestih so razmere v tem pogledu še mnogo slabše kakor med kmeti, toda tudi na deželi opazamo žalibog, kako se širi razsipnost, zapravljivost, pijančevanje in potratnost.

Nasproti tem pojavom, ki so v veliki

meri krivi sedanjemu socialnemu zlu, naše zadružne organizacije ne morejo ostati brezbrizne. Naloga zadružnih organizacij ni samo, podpirati gmotni, materijelni napredek, ampak morajo svojo pažnjo obračati tudi kulturnim potrebam in moralni vzgoji svojih članov. Naše organizacije morajo gledati, da svoje delovanje uredi v socialnem duhu in da vzgajajo trdne, značajne ljudi. Drugače bi njihovo delo ne imelo trajnega uspeha.

Varčevanje je važno v нравnem in gospodarskem pogledu in sicer leži njega pomen zlasti v нравno-vzgojnem momentu, v tem, da človek obvlada samega sebe, da premaguje svoje želje, da pametno omejuje uživanje.

Varčevanje je pa tudi potrebno za gospodarski napredek vsakega posameznika in je najboljša samopomoč. Tisti, ki varčuje, si hoče sam s svojimi močmi pridobiti sredstev, da bi kasneje o priliki kake stiske ne bil navezan na tujo pomoč. Varčevalec se hoče varovati pred posledicami morebitne gospodarske krize in si s prihranki izboljšati svoj položaj. Čim dalje varčuje, tem večje veselje dobi do varčnosti in do dela, ker gleda z zaupanjem v bodočnost. Varčevanje pospešuje torej tudi ljubezen do dela, do reda, do pametnega življenja, dviga človeka v нравnem oziru, krepi njegov zna-

*) Predavanje tajnika Zadružne zveze v Ljubljani, g. Ant. Kralja na III. zadružnem kongresu v Ljubljani, dne 30. septembra 1920.

čaj in ga dela gospodarsko neodvisnega.

Vzrokov torej dovolj, da zadružne organizacije pospešujejo varčnost z vsemi sredstvi, ki so jim na razpolago.

Kako pa naj se potem zadružništva goji varčevanje?

Pred vsem s tem, da se ustanovi posod zadosti malih posojilnic in se da s tem vsakomur prilika, da svoje prihranjene novce brez težav, brez zamude časa in brez potnih stroškov, plodonosno naloži v svoji domači kreditni zadrugi. Gosia mreža posojilnic bo brez dvoma vzgojila tisoče in tisoče varčevalcev, zlasti malih in najmanjših.

Vzemimo vzgled! Mlad človek pōtegne koncem tedna ali meseca plačo in ima namen od te plače si nekaj prihraniti. Če ima posojilnico v bližini, bo sigurno jeden ali drugi od svoje plače nekaj naložil v domači zadrugi. Ako pa je denarni zavod po več ur oddaljen od njegovega bivališča, bo le malokedaj izvršil svojo namero. V mesto mu ni mogoče iti vsak dan in če ga pot vendar le privede tje kaj, bo dostikrat dobil denarne zavode zaprte. Tako mora dostikrat čakati posebne prilike, da v mestu naloži svoje prihranke, zgubi na potu mnogo časa in ima poleg tega še stroške. Na ta način ostane prihranjeni denar doma, kjer se vtakne v kakšno skrivališče. Denar v domači shrambi pa je dostikrat sam svoj tat. Danes je tu prilika, da se izda, jutri je drugje kaka zabava, pri kateri naš varčevalec seveda tudi ne sme manjkati. Vsa dobra volja polagoma skopni, z njo pa tudi prihranjeni novci. Mnogokrat se na ta način prihranjeni denar potroši, kar bi se sigurno ne zgodilo, ako bi imel dotičnik priliko, brez težav ga naložiti, če bi v njegovem kraju poslovala posojilnica. Ko je denar v posojilnici spravljen, mora priti že kaj posebnega, kar bi vlagatelja prisililo, da ga

dvigne. Raje se nekoliko omeji in tako reši svoje prihranke.

Gosto razširjene posojilnice so najboljše sredstvo za pospeševanje marljivosti, treznosti in varčnosti.

Ali število posojilnic samih še ne zadostuje. S samo mehaničnim pospeševanjem varčnosti ne bomo mogli doseči pravih uspehov. Ako hočemo, da bo ljudstvo varčno, moramo tudi gledati, da ostane pravo pojmovanje varčnosti vedno živo in če bi smisel za varčevanje nazadoval, da ga zopet poživimo.

Na tem polju imajo odborniki in člani nadzorstev hvaležno polje in store lahko ob raznih prilikah mnogo dobrega. V nekem kraju so imeli razvado, da so ženitovanske slavnosti trajale po cele dni, kar je seveda povzročalo ogromnih in povsem nepotrebnih stroškov. Marsikak zakonski par bi bil sicer rad slavnost skrajšal, ali ljudje si niso upali tega storiti, ker so stali pod pritiskom navade in navada je železna srjaca. Potem je načelstvo posojilnice dalo o tej potratnosti razpravljati na občnem zboru in najuglednejši posestniki so se izjavili, da ne bodo v svojih hišah trpeli ženitovanja dalj kakor en dan. Našli so takoj mnogo posnemalcev. Na podoben način se da, če ne preprečiti, pa vsaj omejiti nepotrebne, škodljive izdatke tudi ob raznih drugih priložnostih.

Ravno občni zbori so jako pripravna prilika, kjer naj se stariši, varuhi, gospodarji in delodajalci pouče, kako naj uplivajo na mladino in jo navajajo na varčevanje. Ugledne osebe v dotičnem kraju, zlasti duhovnik ali učitelj, naj se naprosijo, da imajo na občnem zboru predavanje o varčnosti in bo tako poučevanje gotovo mnogo zašlo.

Na občnih zborih je pa tudi prilika, da se ljudem govori ne samo o varčevanju

mladine, ampak naj se pogostokrat pojasnjuje cilj posojilnice, ki hoče kolikor mogoče ves odvišni denar v svojem kraju centralizirati v svojem delokrogu. Kaj ima kmetijska občina od tega, ako nosijo ljudje svoje prihranke v mestne zavode? Koristi, ki jih znajo mestni zavodi napraviti od prihrankov kmečkega ljudstva, ostanejo v mestu. Prihranki malega človeka dostikrat pomagajo le kapitalističnim organizacijam. Tak denar se dostikrat uporablja proti splošnim ljudskim interesom in tako taki mali varčevalci sami spletaajo bič, ki jih potem tepe. Če pa ostane odvišni denar doma, se uporablja za pospeševanje gospodarskih in kulturnih potreb domačega kraja. Tudi to okolnost je treba ljudem povedati in brez dvoma se bodo našli mnogi, ki jo bodo uvaževali.

Nekateri varčevalci bodo mogoče imeli pomisleke glede varnosti pri posojilnici naloženega denarja. V tem pogledu je treba ljudem raztolmačiti ustroj kreditne zadruge, s kakšno zavezo članov je ustanovljena, na kak način dovoljuje posojila in kako so odborniki, oziroma člani nadzorstva v prvi vrsti odgovorni za poslovanje. Taka pojasnila bodo razpršila mnogo dvomov, ali je posojilnica varna ali ne.

Samo ob sebi umevno je, da mora posojilnica nuditi vlagateljem tako obrestno mero, da ne bodo na škodi pri obrestih. Ravno tako je samo ob sebi umevno, da morajo odborniki in drugi funkcionarji strogo molčati o višini hranilnih vlog, kajti marsikdo ne mara svojega denarnega stanja obešati na veliki zvon bodisi vsled pomisleka glede davkov, bodisi iz kakih drugih razlogov.

To bi bile nekako splošne pripombe, kako se da potom združne kreditne organizacije pospeševati varčevanje.

Je pa še drugih, manjših pripomočkov,

ki služijo istemu namenu in so se deloma že uporabljala z znatnim uspehom.

Tako so se marsikje dobro obnesli domači nabiralniki (škrabice), varčevalne znamke, šolski nabiralniki, premije za male varčevalce ali priznanje nekoliko večjih obresti za posle in delavce itd. Uspeh pri uprabi teh sredstev je pred vsem odvisen od spretnosti zadruginih organov in njihove idealne vneme za podrobno združno delo. Žal, da so sedaj ti pripomočki tako dragi, da se v večini slučajev njih uporaba ne bo dala koristno izvesti. Zato o teh stvareh ne bom obširneje govoril. Le nekaterih zadev se hočem nekoliko natančneje dotakniti.

Pojedine zveze ali morda Glavni Zadrugi Savez naj bi oskrbele kratek pouk o pomenu varčevanja. Te tiskovine naj bi se razposlale posameznim kreditnim zadrugam, ki bi jih od časa do časa po svojih odbornikih razdeljevale med ljudstvo.

Posojilnice naj bi opozarjale zlasti stariše, naj otrokom ne dajejo daril in nagrad v denarju, ampak naj se raje dotična vsota naloži v posojilnici, otroku pa izroči vložna knjižica s primernim poukom. Isto velja za botre in pa delodajalce, ki naklonijo otrokom, oziroma svojim uslužbencem in poslom kako nagrado.

Domači nabiralniki (škrabice) so se svoj čas izkazali kot dobro sredstvo za pospeševanje varčnosti. Ko se ti izdelki pocenijo, naj bi si jih posojilnice zopet naročale v večjem obsegu in jih proti primerni kavciji dajale interesantom na razpolago.

Učno upravo bi bilo naprositi, da pozove učiteljstvo, naj večkrat na leto govori šolski mladini o pametnem upotrebljanju denarja in o tem, kake koristi nudi nalaganje denarja v posojilnicah.

Vezane naložbe. Večkrat hočejo starši ali sorodniki v korist kakega otroka naložiti

nekaj denarja z namenom, da se sme vloga izplačati še le po preteku določenega časa n. pr. kadar postane otrok polnoleten ali si ustanovi svojo družino itd. V knjižici se zabeleži tozadevna pripomba in vloga se potem ne sme drugače izplačati, kakor če nastopi dogovorjeni dogodek, ali če je pretek el čas ali če dotična oseba preje umrje. Tak način nalaganja denarja je zelo priporočljiv in bi bilo dobro, da mu obrnejo posojilnice večjo pozornost.

Dosedaj navedeni razlogi, zakaj naj posojilnice pospešujejo med ljudstvom smisel za varčnost, so bili bolj moralnega značaja. Je pa še jeden vrlo važen razlog, ki govori za to, da se posojilnice kar najbolj živo zanimajo za to vprašanje.

Posojilnice so samo en del zadružne organizacije. Poleg njih imam o celo vrsto nabavnih, produktivnih in drugih zadrug. Vsem tem zadrugam običajno primanjkuje obratnih sredstev. Ako bi morale te zadruge iskati bančnega kredita, bi bile kmalu prisiljene prenehati s svojim delovanjem, ker bi bil tak kredit za nje predrag. V mnogih krajih naše domovine pa imajo celo posojilnice premalo obratne glavnice in ne morejo zadostiti kreditnim potrebam v svojem okolišu.

Oziri na splošno dobrobit vsega zadružništva zahtevajo torej nujno, da se posojilnice kar najbolj brigajo za varčevanje, da si na ta način zasigurajo zadosten dotok prihrankov in skrbe s tem za svojo lastno neodvisnost kakor tudi za gospodarsko osamosvojitev ostalih zadružnih organizacij. Potem bo vse zadružništvo stalo na svojih nogah in bo še le prav moglo vršiti svojo vzvišeno zadačo.

Sklepajoč upam, da sem sicer kratko,

toda dovoljno dokazal, kako izvrstno sredstvo imamo v kreditnih zadrugah, s pomočjo kojega moremo vzbujati smisel za varčnost, za njeno poglobitev in razširjenje. Kaj novega seveda moja razprava ne nudi. Hotel sem dati le nekaj migljajev, kako naj se postopa pri tem važnem delu. Pripomniti pa je treba, da včasih ne velja kakšna sama na sebi dobra stvar za vse kraje in razmere. Poskusite eno ali drugo in kar se bo v praksi najbolje obneslo, to obdržite!

Priporočam, da sprejme kongres sledečo resolucijo:

„Tretji zadružni kongres v Ljubljani, dne 30. septembra 1921 priporoča zadružnim zvezam in kreditnim zadrugam, naj kolikor mogoče intenzivno pospešujejo varčevanje.

V ta namen naj se

1. na vseh občnih zborih zadrug s primernimi predavanji navaja ljudstvo k štedljivosti;

2. posojilnicam naj zveze preskrbe kratke propagandne spise o pomenu varčevanja in naj se te tiskovine ob primernem času v okolišu posojilnic dele med ljudstvo brezplačno;

3. starišem, varuhom, botrom, delodajalcem naj posojilnice priporočajo, da se za darila in nagrade mladini in poslom poslužujejo hranilnih knjižic;

4. šolska uprava se naproša, da odredi, naj učiteljstvo vzgojevalno upliva na mladino s primernim poukom v varčnosti;

5. naj se po možnosti v posojilničnem obratovanju uporabljajo tudi druga, za posamezne kraje in razmere primerna sredstva, s katerimi bi se dalo pospeševati varčevanje.

Jugoslovanski zadružni kongres.

Dne 29. septembra t. l. se je vršila III. glavna skupščina in kongres Glavnega zadružnega saveza SHS. Nad 100 zastopnikov zadrug iz vse Jugoslavije je prispelo v Ljubljano, da poročajo o uspešnem delu v preteklem letu in se pogovorijo o bodočih nalogah, težkočah in neprilikah in o sredstvih, ki se naj podvzamejo, da se zadružna misel čim bolj razširi in utrdi med ljudstvom. Na kongresu so bili zastopani: glavni savez srpskih zemljoradniških zadruga v Beogradu; Savez srpskih zemljoradniških zadruga v Zagrebu; Savez srpskih zemljoradniških zadruga v Sarajevu; Središnji savez hrvatskih seljaških zadruga v Zagrebu; Savez hrvatskih seljaških zadruga v Sarajevu; Zadružni savez v Splitu; Hrv.-slavonsko gospodarsko društvo v Zagrebu; Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo v Osijeku; Zadružna zveza v Ljubljani; Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani; Zadružna zveza v Celju.

Dne 29. septembra so se vršila predzborovanja in so se porazdelili referati: 30. septembra pa se je vršila v Akademskem domu poleg Uniona glavna skupščina, ki jo je otvoril točno ob 10. uri dopoldne predsednik „Zadružne zveze“ in Glavnega zadružnega saveza SHS, g. dr. Anton Korošec, ki je v prav lepem govoru poudaril važnost zadružne misli, ki edina more pripomoči k izboljšanju današnjega neugodnega stanja in pozdravil navzoče, pred vsem goste iz Češke: g. inž. F. Klindera, predsednika osrednje jednote gospodarskih zadrug v Pragi itd., g. dr. Lad. Dvořák, odbornika Slovanske zemljedelske zadružne komore, prof. Franto Hrdličko, podpredsednika kmetjskih zadrug v Bratislavi, in msgr. dr. F. Bulla, predsednika zveze mo-

ravskih in šleških zadrug v Brnu, g. Mihaela Obuljena iz Milana, g. Stiblerja, načelnika min. poljedelstva, g. dr. Rohrmanna, zastopnika pokrajinske vlade in druge.

Nato so se prečitali brzojavni pozdravi od Sav. srp. zemljoradniških zadrug iz Zagreba, Sarajeva in Dubrovnika ter od kongresa akademičnih zadrug v Pragi. Nato je g. dr. Klindera v imenu bratskega češkega naroda z iskrenimi besedami pozdravil zborovalce. Za zapisnikarje so bili izvoljeni gg. dr. Prohaska in I. Nikolič, za pregledovalce pa gg. Kralj in Lešić. Glavni tajnik g. dr. Prohaska je podal poročilo o delovanju Saveza v preteklem letu. Iz njegovega poročila je razvidno, da se mora vsled nerazumevanja važnosti pri merodajnih faktorjih naše zadružništvo boriti z velikimi težkočami. Njegovo poročilo je bilo soglasno in z odobravanjem sprejeto. Istotako tudi poročilo blagajnika g. Nikolića. Na predlog inž. Glavinića je bil upravnemu in nadzorovalnemu odboru soglasno podan absolutorij s pohvalo.

Pri slučajnostih je govoril g. dr. Frankeš, ravnatelj hrv.-slavonsk. gospodarskega društva v Zagrebu, o važnosti železniške zveze z morjem. V vseh državah vidimo, da se največja pozornost obrača ravno pomorskim progam. Pri nas se to vprašanje zanemarija. Ozkotirne železnice na morje imajo zvezo samo s premajhnimi pristanišči Metković, Gruž in Zelenika, ki že sedaj niso mogla obvladati prometa. V Bakru pa se mora blago prevažati z železniške postaje po hudi strmini do pristanišča z vozovi, kar cene blagu silno podraži, pa pridelke, kakor sadje, tudi kvari. Zato predlaga govornik soglasno sprejeto resolucijo, da se zgradi še ozkotirna želez-

nica Bugonja-Sinj ali kaka druga do Splita.

Prof. dr. Rudolf Horvat dodatno predlaga resolucijo, da se že napol dovršena železniška zveza Gospić-Knin čimprej dogradi, da še tako spoji Hrvatska preko Like z Dalmacijo in da se zgradi železniška proga od postaje Bakar do Senja, ki bo vezal Bakar, Bakovac, Kraljevo, Cirkvenico, Selce, Novi in Senj, da ne bi bil izvoz iz Slovenije, Hrvatske in Slavonije in Vojvodine toliko odvisen od reškega pristanišča. Resolucija g. ravnatelja Rudolfa Galjera iz Zagreba, da se zadruge pri obdavčenju ne smejo smatrati kot kaka spekulativna podjetja, temveč kot občekoristne ustanove in se naj minimalno obdavčijo, je bila po debati soglasno sprejeta, kakor tudi resolucija g. dr. Frangeša glede diferenciacije tarifnega sistema za poljedelske produkte, kakor za žito in krmo. Končno je bilo na predlog g. ravnatelja Jurića iz Osijeka določeno, da se prihodnji kongres vrši v Splitu.

Kongres.

S tem je bil dnevni red glavne skupščine izčrpan in je prišel takoj nato kongres s predavanjem g. Štiblerja o zadružnem zakonu, ki naj se čimprej uveljavi. Njegov tozadevni načrt je bil končno s precejšnjimi spremembami sprejet in je bila sestavljena tozadevna resolucija.

Predsednik g. dr. Anton Korošec je prekinil ob pol dveh kongres, ki se je popoldne ob tretji uri nadaljeval in sicer z zelo zanimivim in temeljitim predavanjem upravitelja GZS g. Mihajla Avramovića: O zemljoradniškem kreditu. Govornik je v živahnih besedah obrazložil postanek in razvoj kredita in končno prišel k sedanjemu stanju v naši državi. Njegov govor je bil

ostra kritika „Uredbe o podeljevanju zemljoradniških kreditov“, ki jo je izdalo ministristvo poljedelstva z dne 21. marca 1921. Ta uredba, ki je slična onim, ki so jih v raznih državah že pred davnimi časi spoznali kot povsem nepopolne in nesposobne, drži naravnost škodljive, bo služila edino v strankarsko-koruptivne svrhe. Ta uredba ni samo naša nacionalna sramota, temveč tudi sramota za vso državo pred vsem kulturnim svetom.

Za svoje iskrene besede in temeljita izvajanja je žel g. Avramović splošno in dolgotrajno odobravanje.

Predsedstvo je na to prevzel g. Antičević, predsednik zadružnega saveza v Splitu, ki je dal besedo g. Antonu Kralju, tajniku Zadružne zveze v Ljubljani. G. Kralj je predaval: O varčevanju malega človeka in o oblikah varčevanja. Zanimivo misel in idejo, ki bi se morala čim bolj razširiti med ljudstvom, je g. predavatelj prav temeljito obdelal in je bila njegova resolucija z odobravanjem sprejeta.

„O kulturi sela“ so predavali gg. Avramović, Stjepan Jurić in Janko Lesničar. Misli, ki so jih gg. predavatelji razvili o večkrat zelo žalostnem stanju našega kmetskega prebivalstva, so na vse navzoče napravile globok vtis in se je razvila živahna debata, katere so se udeležili gg. dr. Korošec, dr. Frangeš, dr. Predavec in drugi. Tozadevno resolucijo je predlagal g. Janko Lesničar.

Predsednik g. Antičević je končno predložil vse resolucije, ki so bile soglasno sprejete. Zahvalil se je vsem udeležencem in predavateljem in jih v prisrčnih besedah pozval na prihodnji kongres v Split ter ob pol 8. uri zaključil lepo uspelo zborovanje.

Resolucije, sprejete na zadružnem kongresu v Ljubljani dne 30. septembra 1921.

Resolucija o zadružnem zakonu.

Kongres Glavnega zadružnega saveza poziva vlado, da čimprej izdela zadružni zakon na podlagi sledečih načel:

1.) bitni znaki zadruga so:

- a) nedoločeno število članov,
- b) skupno poslovanje,
- c) poslovni višek se sploh ne deli, ali, ako se deli, se sme deliti le razmerno vrednosti poslovanja zadružnikov z zadružnim podjetjem, a nikdar na podlagi vloženega kapitala.

2.) Za snovanje zadrug ni potrebno nikako prehodno odobrenje.

3.) Zadruga morajo biti registrirane v sodnih zadružnih registrih, sodišča vodijo tudi spisek zadružnikov.

4.) Z zakonom se zagaranira največja svoboda v poslovanju zadrug.

5.) Revizija je obligatna, najmanj dvoletna. Vsaka zadruga mora biti član ene revizijske zveze. Pravo revizije ima vsaka zveza, v kateri je vsaj sto zadrug. Kontrolo o vršenju revizijskih dolžnosti vodi sodišče. Zveze kmetijskih zadrug revidira Glavni zadružni savez. Zveze, kateri glavni Zavezni savez ne sprejme, revidira posebna strokovna komisija kmetijskega ministrstva.

6.) Vseh davkov, pristojbin in poštarine so oproščene kmetijske zadruga, rokodelske zadruga in delavske konzumne zadruga pod sledečimi pogoji:

- a) da posluje samo s člani;
- b) da gotov procent poslovnega družstva vsako leto vlože v rezervni fond;
- c) da dajejo zadružnim deležem obresti, ki ne presegajo povprečne obrestne mere

narodne banke v dotičnem poslovnem letu, za katero se višek deli;

d) pravila morejo predvideti, da se za slučaj razpusta preda vse preostalo imetje zadružni zvezi, oziroma glavni kreditni zadrugi.

Istotako so oproščene vse zveze kmetijskih zadrug, ako so včlanjene v Glavnem zadružnem savezu.

7.) Naziv zadruga se mora v zakonu zaščititi in omejiti samo na udruženja, ki odgovarjajo zadružnemu zakonu.

Glavni zadružni savez je mišljenja, da bo zakon, izdelan na podlagi takih načel, odgovarjal potrebam naroda v naši državi. Zato prosi vlado, da ta zakon izdela in načrt dostavi Glavnemu zadružnemu savezu na premostrivanje, predno ga izroči skupščini.

Resolucija glede štednje.

III. zadružni kongres v Ljubljani priporoča zadružnim zvezam in kreditnim zadrugam, naj kolikor mogoče intenzivno pospešuje varčenje.

V ta namen naj se:

1.) Na vseh občnih zbiorih zadrug s primernimi predavanji navaja ljudstvo k štedljivosti;

2.) posojilnicam naj zveze preskrbe kratke propagandne spise o pomenu varčevanja in naj se te tiskovine o primernem času v okolišu posojilnic dele med ljudstvo brezplačno;

3.) staršem, varuhom, botrom in delodajalcem naj posojilnice priporočajo, da se za darila in nagrade mladini in poslom poslužujejo hranilnih knjižic;

4.) šolska uprava se naproša, da od-

redi, naj učiteljstvo vzgojevalno vpliva na mladino s primernim poukom o varčnosti;

5.) naj se po možnosti v posojilničnem obratovanju upotrebljajo tudi druga, za posamezne kraje in razmere primerna sredstva, s katerimi bi se dalo pospeševati varčevanje.

Resolucija glede pospeševanja zadružnega mlekarstva.

1.) G. Z. S. kakor vse zveze naj skrbe sistematično za odgojo perzonala za zadružne mlekarne. Naj se pošlje vsako leto v inozemstvo, na Češko, Nemško ali Dansko gotovo število kmetskih mladeničev, da se odgoje za zadružne mlekarje. Ako ena ali druga zveza teh stroškov ne zmore, naj jo podpira država.

2.) Živinorejski nadzorniki in inštruktorji, pa tudi od države nastavljeni živinozdravniki naj dobe izrecen nalog, posvečati zadružnim mlekarnam posebno pozornost ter jim iti z nasvetom in delom ne roko.

Resolucija o poljedelskem kreditu.

1.) Zemljoradnički kredit je u prvome redu problem maloga zemljoradnika, ali kako mali zemljoradnik nije poznat van svoga sela i kako ne može da da druge garancije do lične, zemljoradnički kredit samom prirodom svojom mogućan je samo kao lokalni;

2.) kredit je posluga tudjim novcem u privredne smerove. Samo takav kredit i interes, koji se plaća za poslugu kreditom, imaju smisla. Za maloga zemljoradnika kredit samo tako i ima koristi. Kako je kredit uz to stalna pojava u zemljoradnji, to pravilno organizovanje i praktikovanje zemljoradničkog kredita može biti samo kao autonomna institucija.

3.) Zemljoradnički kredit po tome može se pravilno organizovati i vršiti jedino na zadrugarскоj osnovi. Zadrugarstvo osim toga

nosi u sela uzornu organizatorsku i vaspitnu osnovu za disciplinovanje i moralisanje na selu te služi kao najbolja podlaga za podizanje kulturnoga nivoa na selu. S toga zadrugarstvo sa svake strane zasluđuje pažnju svih državnih činilaca.

4.) Država treba da pomaže zemljoradnički kredit. Za ovo ima opravdanja i u prirodi zemljoradnje, koja ne daje rente, kao industrija ili trgovina, te u prinašanju privatnog kapitala prema zemljoradnji. Ali državna pomoć treba, da ne kvari zdravu osnovu zemljoradničkog kredita. Državna pomoć treba kao isto to biva u drugim zemljama, da pomaže razpoloživim sredstvima zadružne ustanove, to je, zadružni kredit, a ne da sama daje neposredno individualni kredit, koji uz materijalne opasnosti po državnu kasu nosi u sebi još i podsticaj za razbijanje privredne snage na atome, što vodi nazadku i zastoju maloga zemljoradnika. Prama ovome poziva se vlada, da bitno promeni uredbu o zemljoradničkom kreditu od 21. marta 1921.

Resolucija glede elektrifikacije dežele zadružnim potom.

Pospeševati je preskrbo dežele z električno silo zadružnim potom. Država naj podpira to akciju z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Resolucija glede zadružne naobrazbe.

Naprašajo se prizadeta ministristva, da uvedejo pouk o zadružništvu v vseh višjih in srednjih kmetijskih šolah, dalje v meščanskih, trgovskih in obrtnih šolah ter v učiteljskih. Na vseučiliščih in drugih visohih šolah se naj vodijo stolice o zadružništvu. S pripravami za uvedbo tega pouka je treba nemudoma pričeti.

Pri postojeći preureditvi poljoprivredne službe se naj polaga osobita važnost na

to, da kmetijski potovalni učitelji vseh strok seznanijo kmetovalce sistematično z zadružništvom, njegovimi principi in kolikor možno, tudi s tehnično ureditvijo.

Država naj podpira osobito podučne tečaje in predavanja, ki jih v to svrhu prirejajo zadružne organizacije, v prvi vrsti Glavni zadružni savez in njegove članice, pa tudi posamezne zadruge. Za sistematično ureditev tega zasebnega zadružnoga poduka naj se osnuje pri glavnom zadružnem savezu poseban odsek.

Podpira naj se nadalje izdavanje knjig, brošur, časopisov in sploh propagandistične literature za zadružništvo.

Resolucija o oprostivni plaćanja davkov, kolkovine in poštarine za zemljoradnićke zadruge.

Zadrugarstvo, kao izrazito nacionalno demokratska ustanova, nije bila rado gledano u bivšoj Austro-Ugarskoj, pa su i za zemljoradnićke zadruge bile merodavne ustanove trgovaćkog zakona. Samo za pogodovane madjarske vjeresijske udruge vredile su pogodnosti zakonskog čl. XXIII iz god. 1898. Trebalo je dakle vrlo mnogo samopregora i žilavog nesebićnog zadrugarskog rada hrvatskih i srpskih zadrugara, da se razvije i uzdrži naše nacionalno hvatsko-srbsko zemljoradnićko zadrugarstvo.

Nakon sloma Austro-ugarske bila je jedan od prvih akata Narodnog Vijeća SHS naredba predsećništva br. 666 iz god. 1918., kojom se i našim nacionalnim hrvatskim i srpskih zadrugama priznaju sve pogodnosti tog zadružnog zakona (zakon čl. XVIII ex 1898.), koje pogodnosti su do tada uživale samo gospodarske veresijske udruge, osnovane na osnovu spomenutog zakonskog člana.

Šestog novembra 1920. izdala je generalna direkcija posrednih poreza pod br.

10.055 nejasno rešenje o ukidanju ovih pogodnosti za tudjinske veresijske udruge, pa ga finansijske vlasti tumaće i primenjuju na štetu našega nacionalnoga hrvatskog i srpskog zemljorddnićkog zadrugarstva te upravo abnormalno visoko oporezuju zadruge. Tako n. pr, kreditne zemljoradnićke zadruge Raiffesenovog sustava moraju sada da plaćaju daleko veće poreze nego iznosi njihov poslovni višak, pa će morati da svoje poslovanje likvidiraju, jer moraju poreze namirivati od dugim radom teško prikupljenih rezervnih fondova. Ta porazna činjenica je rezultat ove naredbe generalne direkcije posrednih poreza. Naše finacijske vlasti naime uzimaju kao osnovni kapital zadruge samo one zadružne udjele od nužde, koji ne predstavljaju nikakao poslovni kapital, a ne i neogranićeno jamstvo, to je sav imetak zadrugara, koji je zapravo osnov za kredit i poslovanje zadruga na neogranićeno jamstvo.

Usled toga nastaja ovo nerazmerno oporezivanje, koje preti katastrofom i likvidacijom svih krvatskih i srpskih zemljoradnićkih zadruga na teritoriju Hrvatske, Slavonije i Vojvodine.

Kongres stoga energićno traži, da ministar finansija poništi rešenje generalne direkcije posrednih poreza br. 10.055 od 6. nov. 1920. i uputi finacijskim ravnateljstvima, da respektiraju naredbu Narodnog Vijeća br. 666/Prs. od god. 1918. sve do tada, dok se ovo pitanje oporezovanja zemljoradnićkih zadruga ne uredi ustavnim putem prihvatom zadružnog zakona za ćitavu kraljevinu.

Kongres zahteva to i s razloga, što zemljoradnićke zadruge u Srbiji uživaju takve pogodnosti na osnovu zakona o zemljoradnićkim zanatskim zadrugama (ćl. 95, 96 i 98) i za koje je već prvi kongres Glavnog zadružnog saveza u Beogradu g. 1919. od

nadležnih ministarstva tražilo, da se potegnu na cijeli teritorij kraljevine SHS i Glavni zadrudni savez po nekoliko puta urgirao, a do sada bez uspeha.

Kongres nadalje stavlja u dužnost Glavnom zadrudnom savezu, da poduzme sve potrebne korake kod nadležnih ministarstva, da se odmah odstrani ova anomalija sadašnjega načina oporezovanja zadruga, koje znači katastrofu zemljoradničkog zadrugarstva na teritoriju Hrvatske, Slavonije i Vojvodine i da izdejsvuje te pogodnosti za sve zemljoradničke zadruge, koje ne dele dobit, u čitavoj kraljevini SHS.

Resolucija o prometu in tarifah.

U glavnom Zadrudnom Savezu udruženi poljoprivrednici čitave naše države zadovoljstvom pozdravljaju nedavno oglašeni raspored, po kojim će se izradjivati željeznice i ceste jer izvesno iščekuju, da će izvedbom tih željeznica poljoprivreda a i šumarstvo i rudarstvo dobiti nove, žive pobude za povoljni svoj razvitak. Naročito to vredi za normalnotračnu željeznicu, koja bi imala da spoji Beograd sa našim morem. G. S. Z. međjutim opaža, da bi postojeći sistem uskotračnih željeznica Srbije, Bosne Hercegovine i Dalmacije i po ovom rasporedu imamo svoja izlazišta samo u lukama Metković, Gruž i Zelenika, koje već dosada nikako nisu mogle, da svladavaju promet, a nemogu se povećati ni izradjivati zbog prirodnih nedaća. Pošto ovaj sistem uskotračnih željeznica ima da sabire vrlo važne proizvode prvotne produkcije u ogromnim količinama, koje na svojoj eksportnoj sposobnosti trpe, ako se pretovaruju n. pr. voće, ugljeni kamen i drveni itd. to bi ovim proizvodima bezuvjetno jedinu našu luku na dalmatinskoj obali, koja možeda prime neograničene količine robe u — Split. U tu svrhu treba samo da se — uz u programu

već previdjene kratke komade uskotračnih željeznica u Srbiji, te Užice-Vardište izgradi još uskotračna željeznica Bugojno Sinj ili koja druga trasa do Splita.

Iz kongresa svoga, koji je obdržavan 29. septembra u Ljubljani umoljava GZS ministarstvo saobraćaja, da ovoj prvenstvenoj potrebi pokloni svoju osobitu pažnju, te uskotračnim željeznicama što skorije otvori izlazište u Split.

Naše zeljezničke tarife povišene su generalno za vse vrste robe u jednakoj meri. Tim povišanjem relativno je najteže pogodjena najjeftinije gromadna roba, a to su gotovo svi proizvodi naše poljoprivrede (sijeno, slama, voće, mlijeko, povrtlje, žito itd). Ovim postupkom teško su pogodjeni ne samo svi proizvođači, već i svi trošači, jer se njime nerazmjerno poskupljuju najvažnije živežne namirnice za ljudski potrošak i krma za stoku. Današnje tarife onemogućuju n. pr. da oskudni krajevi na zapadu dobivaju hranu iz Banata ili sijeno iz Srbije, da se istočni krajevi koriste obiljem drva i ugljena iz zapadnih, da se naše voće izvozi u inozemstvo, da se naši gradovi obskrbe iz udaljenijih krajeva mlijekom i povrtljem itd. itd. Ministarstvo saobraćaja već u jednom slučaju (izvoz vina i sviježeg grozdja) hvalevrijednom brzinom i razumevanjem došlo u susret željama pojooprivrednika. Obraćamo njegovu pozornost na štetnu neodrživost sadanjega tarifiranja i tražimo, da se pri izradjivanju nove tarife na potrebe poljoprivrede i konzuma uzme najveći obzir. U tu svrhu GSZ umoljava, da se pri konačnom redigovanju nove tarife sasluša i njegovo mnijenje glede svih stavaka, koje se tiču poljoprivrede i njezinog rada.

Tim povodom traži GZS da se pojefti i tehnički usavrši još i pretovarivanje sa uskotračnih na normalnotračne željeznice.

Resolucija o zgradbi železniških prog v Primorju.

Profesor dr. Rudolf Horvat predlaga sledečo resolucijo:

1.) Naj se čimpreje dovrši gradba železniške proge Knin-Gospić, da se tako Hrvatska preko Like spoji z Dalmacijo s čemur se bo velik del izvoza iz Slovenije,

Hrvatske, Slavonije in Vojvodine obrnil na dobre luke u Splitu in Šibeniku.

2.) Naj se v hrvatskem Primorju zgradi železniške proge od postaje Bakar do Senja, tako da izvoz iz Slovenije, Hrvatske, Slavonije in Vojvodine krene v luke Bakar, Bakarac, Kraljevico, Cirkvenico, Selce, Novi in Senj, da ne bo toliko odvisen od reške luke.

NOVE NAREDBE.

Davek na poslovni promet. O davku na poslovni promet je izšla nova naredba z dne 27. junija t. l., objavljena v št. 113 Uradnega lista z dne 19. septembra t. l. S to uredbo je ukinjen davek na poslovni promet po členih 127 a do 127 n začasnega zakona za proračunsko leto 1920/21. Nova uredba se je začela uporabljati s 1. oktobrom t. l.

Tudi o tej uredbi se sliši v javnosti podobna kritika kakor o mnogih drugih odredbah osrednje vlade, da je namreč nejasna, nerazumljiva, nepregledna in da bo vsled tega v praksi povzročala največje sitnosti.

Ker zadeva nova uredba o davku na poslovni promet tudi velik del nadenarnih zadrug, bo umestno, da razpravljamo o nji nekoliko natančneje.

Novemu prometnemu davku je podvrženo:

I. Promet stvari. Pod besedo „stvar“ razumeva nova uredba:

a) vse premične telesne stvari, med katere prišteva tudi vodo, elektriko, plin i. t. d., dalje vse stvari, ki so sicer spojene z neprimičninami, toda se prodajajo ločeno.

b) pravice ki so predmet pravnega prometa ter predstavljajo gospodarsko vrednost, n. pr. avtorska pravica, pravica do vodne

sile, koncesije, licence, obrtna dovolila i. t. d. — izvzemši pravic do neprimičnin.

Skupnost premičnih stvari in pravic (n. pr. prodaja kake koncesije in inventarja ob istem času in istemu kupcu) se smatra za eno stvar in samo za en predmet prodaje, ter se vzame za podlago davčne odmere skupna vsota prejetega izkupila.

c) listine, s katerih prenosom se doseže lastninska pravica do premičnih stvari, n. pr. zastavni listki.

II. Osebnostne storitve. Za osebne storitve v smislu te uredbe se smatrajo vsi posli proti odškodnini pod pogojem, da so izvršeni z namenom, pridobivati si dohodke in da so izvršeni v obsegu samostojnega poklica. Zlasti spada sem: obrtno in industrijsko izdelovanje in predelovanje (sirovin, polfabrikatov in fabrikatov), uporaba tokomerov, posli samostojnih in svobodnih poklicev (odvetniki, notarji i. t. d.), brivski posli in podobno.

III. Promet stvari, ki bi bile drugače proste prometnega davka, ako se dotični posel izvrši proti odškodnini in ako presega odškodnina ali vrednost znesek 20.000 K. N. pr. zasebni uradnik proda nekaj svojega pohištva za 22.000 K. enemu kupcu; ako bi bila kupnina manjša nego 20.000 K, bi ta prodaja ne bila podvržena davku za poslovni promet, ker je pa višja, je obdačljiva

vkjub temu, da se zasebni uradnik po svojem poklicu ne bavi s takimi posli.

Davčni obvezanci v smislu te uredbe so pravne in fizične osebe, ki se po poslu ali po poklicu bavijo s samostojno delavnostjo, merečo na to, da si pridobivajo dohodke. One osebe, ki tega prometa ne opravljajo samostojno, nego zgolj v področju svoje službe, združene s stalno plačo, nagrado ali mezdo (državni in zasebni uradniki, pomočniki, delavci i. dr.), niso torej podvrženi temu davku.

Nadaljni pogoj za davčno obveznost je, da se ves promet izvrši v naši državi, tako da prodano blago in prejeta odškodnina ostane pri nas doma. Izvoz in uvoz se torej ne smatra kot promet, ki bi bil podvržen temu davku.

Oproščeni so davka na poslovni promet med drugimi:

1. država,
2. kmetovalci glede prometa svojih lastnih proizvodov vseh strok kmetijstva,
3. promet proizvodov hišne industrije, kolikor se bavijo z njim izključno rodbinski člani brez pomočnikov, dalje promet malih obrtnikov, ki ga opravljajo največ z dvema stalnima pomočnikoma ali uslužbencema,
4. promet na podstavi dajanja kreditov in na podstavi tekočih računov, sprejemanja hranilnih vlog in sploh promet z denarjem.

Kreditne zadrage so torej od svojih poslov oproščene davka na poslovni promet. Ravno tako so oproščene banke in drugi denarni zavodi, kolikor se ne bavijo z blagovno kupčijo.

Kako se plačuje prometni davek?

Davek na poslovni promet se plačuje na dva načina:

- a) s pobiranjem enega odstotka od celokupne prejete odškodnine (kupnine) na

podlagi „knjige opravljenega prometa“ ali prijave,

- b) pavšalno, kar se določi sporazumno z davčnim zavezancem in ocenjevanjem.

V prvem, pod a) omenjenem slučaju morajo vse fizične in pravne osebe, ki izvršujejo promet na otvorjenih obratovališčih, voditi „knjigo opravljenega prometa“ po obrazcu A.

Dolžnost, voditi to knjigo, zadeva torej tudi one zadrage, ki so podvržene davku na poslovni promet.

V „knjigo opravljenega prometa“ se vpisuje dnevno ob sklepu poslovanja v kolono gotovine celokupna vsota odškodnin, prejetih v gotovini, t. j. prejeta plačila za opravljene prodaje ali izvršene storitve, v kolono kredita pa celokupna vsota odškodnine za oni promet, ki je bil opravljen na kredit (na upanje).

Na drugi strani se vpisujejo nekateri natančnejši podatki in sicer:

1. ako se je opravil promet proti odškodnini, ki presega 40.000 K, se izpolni datum, ime, priimek, bivališče, predmet prometa in prejeta vsota;
2. ako vzame lastnik kaj iz obrata za svojo osebno ali domačo potrebo, se izpolni datum, kaj je vzel in vrednost vzetega predmeta, izražena s kupno ceno;
3. ako se je promet opravil z državo, se izpolni datum izplačila, oblastvo, s katerim se je opravil promet in znesek celokupne odškodnine brez odbitka tega davka, v pripombi pa se označi državna blagajna, ki je izvršila izplačilo;
4. ako se opravljeni promet, za katerega se je že prejela odškodnina, pozneje razveljavi in prejeta vsota vrne, se izpolni datum povračila, ime in priimek, bivališče, predmet in znesek.

Koncem vsakega trimesečja se te štiri kolone seštejejo in zaključijo, vsote iz druge

tretje in četrte kolone pa se prenesejo v označene kolone trimesečnega obračuna odškodnin, prejetih v gotovini v dotičnih mesecih in iz teh vsot se izvede končno vsota, ki služi za davčno podlago plačil 1% nega davka.

Ob izračunanju davka se zaokroža podlaga tako, da se ne vpoštevajo zneski do vstetih 200 K, od 200 K navzgor pa se zaokrožajo na popolnih višjih 400 K.

Koncem vsakega trimesečja, najkasneje pa v prihodnjih tridesetih dneh, se izpolni kupon, v katerega spadata davku zavezana in zaokrožena vsota, ki služi za davčno podlago. Od te zaokrožene vsote se plača ob istočasni izročitvi kupona pristojnemu davčnemu uradu 1% ni davek. To trimesečno plačilo mora plačevalec davka izvršiti sam; prejeto potrdilo, ki se odtrga od kupona, pa mora shraniti in ga na zahtevo pokazati kontrolnemu organu.

Svobodni poklici, mali obrtniki in trgovci, ki niso zavezani voditi trgovskih knjig, vodijo knjigo opravljenega prometa po vzorcu a).

Vse fizične in pravne osebe, ki ne plačajo pridobnine kakor tudi osebe, ki izviše slučajen promet stvari izven svojega poklica v vrednosti nad 20.000 K, vlagajo prijave po obrazcu b).

Vsi obrazci, potrebni za prijavljanje in plačevanje tega davka se dobivajo po uradno določeni ceni pri davčnih uradih.

* * *

Predpisi začasnega finančnega zakona o prometnem davku za l. 1920/21 so veljali le do 30. junija 1921, nova uredba pa je stopila v veljavo šele 1. oktobra 1921. Vsled tega bi za mesece julij, avgust in september nastala neka vrzel in da se ohrani časovna zveza s prejšnjimi predpisi, je izdalo finančno ministrstvo razpis z dne 5. julija 1921, naj

se določila začasnega finančnega zakona za l. 1920/21, kolikor se tičejo prometnega davka, raztegnejo tudi na imenovane tri mesece (Glej razglas delegacije ministrstva financ za Slovenijo z dne 26. septembra 1921, objavljen v št. 118 Uradnega lista). O naknadnem predpisu davka na poslovni promet za mesece julij, avgusta in september so davčni uradi obvestili davčne zavezance s poštними položnicami, ki obsegajo na zadnji strani podatke o odmeri. Take pozive so prejele tudi zadrage, med njimi tudi one posojilnice, ki dele čisti dobiček.

Poštna hranilnica. V št. 121 letošnjega lista je izšla „Uredba o poštne hranilnem, čekovnem in virementskem prometu“, po kateri se ustanovi „Poštanska štedionica kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca“ (poštna hranilnica) s sedežem v Beogradu.

Za izvrševanje čekovnega in virementskega prometa ji bodo podrejeni poštni čekovni zavodi, ki jih je otvarjati po naredbi po naredbi ministra za pošto in brzojav v glavnih mestih države. Poštna hranilnica se bo bavila s hranilnim, čekovnim in virementskem prometom in s prometom vrednostnih papirjev. Poleg tega jo sme minister za pošto pooblastiti, da daje posojila na zastavljene vrednostne papirje (izvzemši delnice), da predlaga v izplačilo menice, čeke, nakaznice in akreditive, ki se glase na določen znesek, dalje da odkupuje menice, ki so izplačne ali domicilirane pri poštne hranilnici in da se bavi s safedepositskimi posli.

Poslovanje s hranilnimi knjižicami je urejeno slično kakor pri dunajski poštne hranilnici. Najmanjša vloga mora znašati 1 dinar. Vložena vsota pa z obrestmi vredne sme presegati 5000 dinarjev. Višino obrestne mere, ki ne sme presegati 4%, določa minister za pošto.

Ta uredba je bila podpisana 26. junija,

v Službenih Novinah je bila objavljena dne 30. avgusta, v ljubljanskem uradnem listu pa nič poprej kakor 4. oktobra. Uradni „šimelj“ še ni nič izgubil na svoji hitrosti.

Uredba o pobljanju draginje z dne 17. junija t. l., objavljena v št. 97. ljubljanskega Uradnega lista še le 16. avgusta, nalaga ministru za socialno politiko plemenito dolžnost, „da skrbi za to, da je prebivalstvo kraljevine v zadostni količini in po zmernih cenah založeno z življenjskimi potrebščinami.“ Za življenjske potrebščine po tej uredbi se ne smatra samo hrana, ampak tudi obleka, obutev, kurjava, razsvetljava in milo kakor tudi snovi za izdelovanje teh

predmetov. Da minister za socialno politiko lažje dosega svoj opisani namen, uporablja lahko različne odredbe, med drugim n. pr. tudi to, da podpira vzdrževanje dosedanjih in otvarjanje novih prodajalnic potrošnih (konsumnih) zadrug, po potrebi pa ustanavlja tudi državne prodajalnice itd.

Uredba je bila podpisana kakor rečeno, dne 16. junija t. l. in je imela ves čas, odkar obstoji, ravno nasprotno uspehe, kakor še marsikatera druga uredba tudi.

Čas bi že bil, da se preneha z izjavljanjem takih in enakih uredb, ki niso nič drugega nego kopica praznih besed in ostanejo le na papirju.

□ □ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □ □

Ustava, zadrugištvo in davčna oblastva: Vidovdanska ustava, ki smo jo dobili v letošnjem poletju, govori o vsem mogočem in nemogočem. Tisti, ki so jo zgradili, so bili mnenja, da se v ustavnih določilih tudi ne sme pogrešati vsaj kratek odstavek o zadrugištvu, da pokažejo tako na spodaj, kakšno važnost pripisuje država ljudskim gospodarskim ustanovam — vsaj na videz. V ustavo je tako prišel člen 29, ki se glasi:

„Država materialno podpira nacionalno zadrugištvo. Istotako podpira država materialno tudi nacionalna udruženja, ki ne delajo za dobiček. Takim zadrugam in takim pridobitnim udruženjem, odnosno njih zvezam, se daje v njih področju ob drugače enakih pogojih prednost pred drugimi privatnimi podjetji. Izda se zakon o zadrugah, ki bo veljal za vso državo.“

Pričakovati bi bilo, da bodo državne oblasti in njim podrejeni organi smatrali za svojo dolžnost, zadrugištvo podpirati, če pa to ne, da ga vsaj ne bodo ovirali v

njegovem razvoju. Toda vsak čas doživimo kak slučaj, ki kaže ravno nasprotno. Vsak čas se izdajajo novi predpisi, jeden bolj nejasen nego drugi in kar določi jedna instanca, to izpodbije druga. Voditelji zadrug, tudi taki, ki imajo vse potrebno strokovno znanje, pridejo neštetokrat v zadrego, poprašujejo pri tem in pri onem uradu in na drugih krajih, pa dobe dostikrat tako nasprotujoče si odgovore, da potem še manj vedo nego prej.

Vzemimo n. pr. davek na poslovni promet za l. 1920/21!

Z odlokom generalne direkcije neposrednih davkov z dne 10. januarja 1921, št. 1095, odnosno vsled ukrepa finančnega ministrstva z dne 24. januarja 1921, št. 2501 so bile Zadružna Zveza in vse njene članice oproščene davka na poslovni promet brez vseh pridržkov in pogojev. Tako sta bili odločili najvišji finančni instanci. Enake ugodnosti so bile priznane tudi drugim zvezam in njihovim zadrugam.

Ali — Bog visoko, car daleko! Že pri

uvozu raznih potrebščin iz tujine so carinske oblasti zahtevale, da morajo zadruga za vsak posamezen slučaj v Beograd prositi za oprostitev od plačanja prometnega davka. Seveda so zadruga to opustile. Kajti delati prošnje, jih visoko kolkovati in potem v najboljšem slučaju dobiti odgovor čez pet ali več mesecev, to pač ne more konvenirati nobenemu podjetju. Že tu se je torej uvodoma omenjeno oproščanje dejansko razblinilo v nič.

Koncem računskega leta so začela davčna okrajna oblastva zadrugam predpisovati prometni davek, ki se odmeri v enakem iznosu kakor pridobninski davek. Zadruga zveza je nato razposlala vsem davčnim okrajnim oblastvom seznam svojih članic v njihovem okolišu in opozorila, da so njene članice v smislu zgoraj navedenih odlokov finančnega ministrstva in generalne direkcije neposrednih davkov oproščene prometnega davka.

Delegacija finančnega ministrstva v Ljubljani je nato v septembru izdala podrejenim davčnim organom opozorilo, da so Zadruga zveza in njene članice oproščene prometnega davka, v kolikor ne delajo na dobiček in v kolikor se njihovi fondi po prestanku ne dele, ampak določajo v splošne namene. V drugem opozorilu iste delegacije o predmetni zadevi je rečeno, da so omenjene zadruga osvobodjene prometnega davka, ako ne dele dobička.

Po prvem odloku bi morala vsaka zadruga poslovati tako, da bi ne imela nič dobička, potem bi mogla biti oproščena opisanega davka. Če bi vsaka zadruga tako poslovala, bi tudi ne mogla imeti nobenega rezervnega fonda, pa bi se seveda tak fond ne mogel niti razdeliti med člane, niti se porabiti za splošne namene — ker bi ga sploh ne bilo. Ta primer drastično dokazuje,

kake pojme imajo pri nas o združništvu, o njega ustroju, poslovanju in potrebah celo tako odlični državni organi kakor je delegacija ministrstva financ. Kaj naj pričakujemo potem od nižjih uradov?

Kaj se pravi dobiček deliti? Davčne oblasti v Sloveniji stoje na stališču, da se dobiček deli, ako n. pr. zadruga obrestuje svojim članom deleže, ali ako kaka konsumna zadruga koncem poslovnega leta na podlagi ugotovljenega poslovnega uspeha prizna svojim članom t. zv. dividendo od izkupička, t. j. jim povrne gotov odstotek, ki so ga med letom preveč plačali za blago. V Srbiji se obrestovanje deležev ne smatra kot delitev dobička in ravno tako ne izplačevanje dividend od izkupička. To naziranje je popolnoma pravilno. Ker je bil zakon o davku na poslovni promet za leto 1920/21 veljaven za vso državo, je nerazumljivo, zakaj se pri nas drugače postopa nego v drugih pokrajinah.

Tako so se zagotovila finančnega ministrstva in generalne direkcije neposrednih davkov o odpustu prometnega davka pri mnogih zadrugah izpremenila v neizpolnjeno obljubo.

Smatrali smo za umestno, o tej stvari nekoliko natančneje pisati, ker smo v 2. letošnji številki z dne 15. februarja in v raznih dopisih in okrožnicah zadruga obvestili, da so kot naše članice oproščene davka na poslovni promet za l. 1920/21.

Konferenca o združnem in poljedelskem kreditu pri ministrstvu za poljedelstvo dne 20. in 21. septembra. Na dvadnevni konferenci pri ministrstvu za kmetijstvo so se določile smernice za uredbo o zemljoradničkom kreditu tako, da so se vsaj deloma upoštevale zahteve združništva.

Početni kapital za organizacijo zemljoradničkega kredita bo znašal 100 milijonov dinarjev. K temu se bo vsako leto prikl-

pilo 10 milijonov dinarjev. Razun tega se bo skupni kapital povečal vsako leto s prispevkom klasne loterije, ki bo znašal jedno tretjino čistega dobička loterije.

Polovico tega kapitala se bo brezobrestno oddalo upravi fondova, da ista podpira nezadružne organizacije kmetov v zadevi poljedelskega kredita, polovica pa v iste svrhe Glavnemu Zadružnemu Savezu. Podeljevanje posojil in izterjevanje se bo vršilo na podlagi pravil in poslovnikov zadruge. Glavni Zadružni Savez bo dal sredstva na razpolago zadružnim zvezam. Vse podrobne določbe glede obrestne mere za zadružne zveze, kakor tudi glede razdelitve

čistega dobička bo vseboval poseben pravilnik, ki se bo sestavil.

Določbe glede sodelovanja občin in načina izterjevanja, katere je vsebovala prvotna naredba, odpadejo.

Na te smernice so se zedinili vsi zastopniki, izvzemši g. dr. Prohaska, ki je imel razne pomisleke. Vstrajal je na projektu Glavne kreditne zadruge. Načelnik ministrstva dr. Stojković, kakor tudi referent Štibler sta povdarjala, da je najugodnejše na opisani način celo vprašanje rešiti. Glavni Zadružni Savez pa naj deluje na ustanovitve Glavne kreditne zadruge, katera naj prevzame pozneje celo akcijo.

I □ I ○ I □ I ○ I □ I RAZNO. I □ I ○ I □ I ○ I □ I

Popisovanje živine in priprave za slučaj vojne. Potom Glavnega Zadružnega Saveza v Beogradu smo dobili dopis ministrstva za poljedelstvo; ta dopis je poslalo na poljedelsko ministrstvo ministrstvo vojne in mornarice, ker namerava nadaljevati popisovanje živine in priprave, ki je bilo v pretečenem letu prekinjeno radi dogodkov na Hrvatskem. Namen dopisu je, da se radi izognitve neljubih incidentov ljudstvo pripravi za to popisovanje in da se mu objasni namen popisovanja. Važno je to, da je ministrstvo vojne in mornarice odstopilo od zahteve žigosanja živine in priprave, ker je ravno žigosanje vzbujalo pri kmetih največ nezaupnosti in nezadovoljstva. Popisovanje živine in priprave za slučaj vojne se bo nadaljevalo v tekočem mesecu.

Nova izvozna carlinska tarifa. Izvozna carlinska tarifa bo zopet spremenjena in bodo spremembe v par dneh sprejete v zakono-

dajnem odboru. Predvsem popolnoma prepoveduje izvoz zlata in srebra v kakršni koli obliki in izvoz vseh umetnin historične vrednosti. Finančni minister je pooblaščen, da more tudi prepovedati ali omejiti izvoz dinarskih novčanic.

Zakon določa sledečo carinsko izvozno tarifo: za 100 kg pšenice 20 D, ovsa in ječmena 10 D, sena 5 D, za belgijske konje 400 D, za ostale konjske pasme 250 D; za ovce 30 D, za koze 20 D od glave. Za zaklane ovce in koze 50 D od 100 kg. Za konje kakor tudi za ovce in koze določa vlada kontingent.

Za govedo do 300 kg 120 D, nad 300 kg 250 D od glave. Za goveje meso 60 D za 100 kg. Svinje do 50 kg so carine proste, preko 50 kg 150 kg.

Jajca 100 kg 100 D, goveje kože za 100 kg 400 D, telečje za 100 kg 600 D.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“, Ljubljana, Zadružna zveza
Izdajatelj: „Zadružna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadružne zveze“ v Ljubljani.

*Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki ve-
ljavno sklepa ne glede na število navzo-
čih članov.*

Vabilo na občni zbor

**Zadruga za izdelovanje domačega lane-
nega olja in firneža**
v Seničici pri Medvodah,
registrovane zadruga z omejeno zavezo,
ki se vrši dne 22. oktobra 1921 ob 7. uri
zvečer v zadrugi pisarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev rač. zaključka za l. 1920.
3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Vabilo na izredni občni zbor

Sirarske zadruga v Stari Fužini,
registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 23. oktobra 1921 ob 3. uri pop.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Sprememba pravil.
3. Slučajnosti.

Vabilo na izredni občni zbor

Kmetijske hranilnice in posojilnice
v Radovljici,
registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki bo dne 25. oktobra 1921 ob 3. uri pop.
v posojilnični pisarni.

Dnevni red:

1. Sprememba pravil.
2. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Podčetrniku,
registrovane zadruga z neomejeno zavezo,
ki se vrši dne 23. oktobra 1921 ob 9. uri
dopoldne v hranilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1920.
3. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Društvene nabavne zadruga v Ljubljani,
registrovane zadruga z omejeno zavezo,
ki bo dne 21. oktobra 1921 ob pol 4. uri
popoldne v Ljudskem domu v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Volitev a) načelstva b) nadzorstva.
3. Slučajnosti.

